

58. Безпарточний О. Вслід за Христом. Нариси з історії євангельсько-баптистських церков в Україні / О. Безпарточний. — Кременчук : Вид-во "Християнська Зоря", 2007. — 580 с.
59. Гапонюк Л. Євангельський рух на Волині в документах і долях людей / Л. Гапонюк, М. Пирожко, В. Чайка. — Луцьк : Українська місія благовістя, 2009. — 448 с.
60. Олійник Б. І. Розвиток баптизму на Харківщині (1917–1941 р. р.) / Б. Олійник // Науковий вісник. — Х., 2011. — Вип.35. — С. 99–104.
61. Лахно О. Церковна опозиція євангельських християн-баптистів в Україні (1940-1980-ті роки) / О. Лахно. — Полтава : Друкарська майстерня, 2009. — 285 с.
62. Панич О. До питання про причини розколу євангельських християн-баптистів у 1960-х роках / О. Панич // Історія релігій в Україні. Науковий щорічник. — Львів : Логос, 2007. — Кн. 1. — С.704—710.
63. Панич О. Міф про баптистів у радянському суспільстві 1950-1980-х рр.: марновірство і пропаганда / О. Панич // Український історичний журнал. — 2011. — №3. — С. 123—142.
64. Саламаха І. Історія заснування церкви євангельських християн-баптистів в СРСР / І. Саламаха // Південний архів (історичні науки). — Херсон, 2002. — Вип. 7. — С.78—82.
65. Саламаха І. Рух "чистих баптистів" в Україні (середина 1950-х — початок 1960-х рр.) / І. Саламаха // Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. — Запоріжжя : ЗНУ, 2006. — Вип. XX. — С. 262—265.
66. Мадудяк В. Роль «комісії сприяння» у проведенні релігійної політики щодо євангельських християн-баптистів в УРСР (60-ті-70-ті роки ХХ століття) / В. Мадудяк // Держава і церква в новітній історії України. — Полтава, 2010. — С. 235–242.

Голощапова Е.А. Баптисты Украины в условиях общественных трансформаций 20–30-х гг. XX в.: историографический аспект

В статье проанализирована степень изученности истории баптистов Украины в условиях общественных трансформаций 20–30-х гг. XX в. Акцентировано внимание на советской историографии проблемы, которая содержала значительный фактический материал, но носила политически заангажированный характер. Определены особенности, направления и перспективы современных исследований.

Ключевые слова: историография, баптисты, Южная Украина, общественные трансформации

Goloshchapova E.O. Baptists of Ukraine in conditions of social transformations of 20-30s of XX century: historiographic aspect

The article analyzes the degree of scrutiny of the history of Baptists in Ukraine in conditions of social transformation of 20-30s of XX century. The attention is accented to Soviet historiography of problem, which contained a considerable amount of factual material, but wore a politically biased nature. The features, trends and prospects of modern research are determined.

Keywords: historiography, Baptists, Southern Ukraine, social transformation

УДК: 94:070.482(477.64)"192"

А. Є. Ігнатуша, О. М. Ігнатуша

ПРОТЕСТАНТСЬКА ПЕРІОДИКА УКРАЇНИ 20–х рр. ХХ ст. ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ГРОМАД ЗАПОРІЗЬКОГО КРАЮ

Стаття характеризує організаційне становище та зміст релігійного життя протестантських громад Запоріжжя у 20-ті рр. ХХ ст. за матеріалами протестантських журналів

Ключові слова: протестантизм, періодика, журнали, преса, релігійна політика влади.

Цінним джерелом історичної інформації про зміст і характер релігійного життя Запорізького краю у 20-ті рр. ХХ ст. є конфесійна періодика. Не дивлячись на розширення доступу до неї протягом двох останніх десятиліть, вона ще мало використовується в історичних дослідженнях, у чому вбачаємо полегшене ставлення до цього виду джерел і відсутність історіографічних традицій.

Обравши її предметом аналізу, і спираючись на джерела, якими є журнали протестантських конфесій 20-х рр. ХХ ст., охарактеризуємо проблеми розвитку протестантського руху у регіональному вимірі протягом вказаного десятиліття. Цей час був сповнений організаційними труднощами та суперечливими державно-політичними впливами.

Конфесійна періодика 20-х рр. ХХ ст. переживала непростий процес організаційного становлення. Лише після смуги гонінь і економічних утисків, радянська влада дала дозвіл на випуск окремих конфесійних видань. Дозвіл отримали новостворені православні і менш чисельні порівняно з православними протестантські спільноти. Вони мали, на думку влади, розхитати міць ще недавно могутньої Російської православної церкви, яка становила серйозну ідеологічну небезпеку для нового політичного режиму. Серед таких конфесій, що «удостоїлися» дозволу на створення своїх журналів, були Всеукраїнський союз баптистів (ВСОБ), Всеукраїнський союз євангельських християн (ВУСЄХ), Всеукраїнський союз християн віри євангельської (ВСХВЕ) та Всеукраїнське об'єднання Адвентистів сьомого дня (ВОАСД). Друковані органи цих конфесій з притаманною їм специфікою виходили у світ протягом 1925–1928 рр. Аналіз цих видань з метою

характеристики регіональної специфіки протестантського руху дозволяє корегувати оцінки ступеня і масштабів місцевого розвитку, у конкретному контексті – його запорізький вимір.

Вражаючим фактом більшості згаданих релігійних видань є відсутність в них інформації про розвиток організованих форм церковного руху на теренах нинішньої Запорізької області. У 20-х рр. ХХ ст. ця територія переважно входила до складу Запорізького та Мелітопольського округів. Періодичні видання п'ятидесятників – журнал «Евангелист» (Одеса), адвентистів – «Благовестник» (Харків) – взагалі не повідомляли про діяльність релігійних громад на цій території. Відомості про життя протестантських релігійних осередків у нашому краї подав лише «Баптист України». Відкликався на актуальні питання конфесійного розвитку регіону журнал «Християнин», що був органом Всесоюзної Ради Євангельських Християн і видавався у Ленінграді.

20-ті рр. ХХ ст. характеризувалися зміцненням і значним поширенням протестантського руху, чому було кілька підстав. По-перше, православна церква, що за часів імперії фактично зрослась з державними управлінськими структурами, актами радянської влади була посунута зі своїх позицій. Вона значно втратила у місіонерській активності. По-друге, влада, прагнучи не стільки відокремлення церкви від держави, скільки суттєвого ослаблення православ'я, створила режим більшого сприяння альтернативним православ'ю течіям. Це сильно надихнуло протестантизм, призвичаєний до переслідувань і заборон. По-третє, у постреволюційні роки в свідомості частини суспільства, піддатливого політичній пропаганді, православне духовенство часто ототожнювалося зі старим режимом, а потреба у вірі, та релігії як психологічній розрядці, залишалася – це об'єктивно надавало більшого місіонерського простору протестантизму як християнській альтернативі православ'ю.

Інформація про життя місцевих громад краю вкраплялася серед регіональних повідомлень та нарисів, що надавав згаданий вище журнал «Християнин». Показовий факт: серед адресатів молитовних зборів євангельських християн у головних пунктах СРСР, які неодноразово публікував «Християнин» у 1928 р., жодного разу не згадувалося Запоріжжя, Мелітополь чи інші населені пункти нашого краю. Найближчий зі згаданих пунктів був Дніпропетровськ, де громада збиралася за адресою: вул. Філософська, 36 [1, с. 66; 2, с. 66; 3, с. 66]. Відсутність інформації щодо євангельських осередків Запорізького краю на сторінках видання могла свідчити, з одного боку, про численні проблеми становлення конфесійної періодики та недостатньо ефективний зв'язок з місцевими осередками, відсутність усталених рубрик, присвячених аналізу життя регіонів. З іншого боку – про пріоритетність певної інформації, що розміщувалася на сторінках видання. Також це могло бути ознакою низького рівня конфесійної організації протестантських рухів різних віровизнань у конкретному часовому вимірі.

У 1928 р. «Християнин» опублікував три повідомлення про діяльність мелітопольського осередку євангельських християн. Ця інформація була вміщена у №№ 2, 7, 11. Вона давала зрозуміти, що місіонерська справа цієї релігійної спільноти приносила бажані їй результати. Зокрема, під час зустрічі Нового 1928 р., після проведеної проповіді, до віри євангельських християн навернулося 10 чол. [4, с. 52]. Дописувач Лапицький через кілька місяців по тому повідомляв редакцію журналу в Ленінграді, що релігійне пробудження на території краю тривало. Зокрема, чималий успіх прийшов у с. Матвіївка, де серед інших до євангельських християн перейшов навіть регент місцевої православної громади. Рух захоплював традиційно православні населені пункти, як наприклад, с. Гюневку, де проживало болгарське етнічне населення, яке за віровизнанням було православним. У цьому селі євангельські християни організували щоденні зібрання, чим привабили 35 чол. нововірів. У великому селі під Мелітополем – Терпінні – де з першої половини ХІХ ст. мешкали російські старообрядці та духобори, також організувалася громада євангельських християн у кількості 29 чол. [5, с. 53]. У листопаді 1928 р. «Християнин» помістив у журналі рядки з листа брата Ісіченка з Мелітополя, що свідчили про гостру потребу проповідників: «у деяких місцях є велике пробудження: там потрібні благовісники». Отже, євангельський рух на теренах Мелітопольського округу, як свідчив журнал «Християнин», поступово набирає сили, але зіштовхнувся з проблемою організаційного зростання – відсутності довідчених проповідників, що залишало нерезалізованим місіонерські плани ревних прихильників цієї віри.

Завдяки наявній у нашому розпорядженні «Записці засідання 10-го Всесоюзного з'їзду євангельських християн», опублікованій 1927 р. і поширеній у вигляді додатку до журналу «Християнин», можемо розширити свідчення про мелітопольське згуртування євангельських християн. Це була не просто сукупність громад на певній території, а їх об'єднання у окремий відділ з центром у Мелітополі. Мелітопольський відділ був представлений чотирма делегатами на 10-у Всесоюзному з'їзді євангельських християн 30 листопада – 5 грудня 1926 р. Вірогідно, що керівником цього відділу, або однією з його керівних осіб, був Ф.П. Шершнів, оскільки його прізвище згадується першим у переліку представників, які приїхали на з'їзд репрезентувати Мелітопольський відділ. Маємо свідчення відносно потужності Мелітопольської общини у складі відділу. Її очолював Ф.Д. Коваль. Міцною була і Ново-Дмитрівська громада, оскільки вона делегувала на з'їзд свого представника на прізвище Гунько (у російській транскрипції з ініціалами Е.И.). Крім того, очевидно, що у Мелітопольському відділі виділявся Михайлівський район, який представляв С.В. Широченко. Останній факт можемо пов'язати з місцевим історичним контекстом. На території Михайлівського району з початку ХІХ ст. діяли конфесійні групи, що мали вплив на формування євангельсько-баптистського руху. Маємо на увазі тривале проживання та відносно інтенсивну культурну взаємодію у цьому районі нащадків переселенців-менонітів, лютеран та їхніх сусідів – православних і католиків.

5 грудня 1926 р. 10-й Всесоюзний з'їзд євангельських християн обрав склад Пленуму Всесоюзної Ради Євангельських християн. До його складу, у числі 95 членів, потрапив і згаданий вище Ф.П. Шершнів, як уповноважений від Мелітопольського відділу [6, с. 26]. Громади від м. Запоріжжя та округу взагалі не були представлені на зазначеному з'їзді.

Всеукраїнський союз євангельських християн у 1926 р. спромігся на випуск лише двох пробних номерів свого конфесійного видання – журналу «Євангеліст». На його сторінках не знайшло відображення жодної інформації про життя запорізьких осередків цієї конфесії.

Задля об'єктивності маємо взяти до уваги і ту обставину, що у протестантському середовищі, у порівнянні з православним та католицьким, центральні адміністративні установи, що підносяться над громадою, не відіграють вирішальної ролі у її організаційному житті. Тому цей фактор певним чином нівелював значення зв'язку між реальним станом життя кожного місцевого церковного осередку та відображенням цього життя на сторінках центральних періодичних органів релігійних об'єднань України.

І все ж, приймаючи до відома інформацію преси, маємо підстави констатувати відносно низький рівень конфесійної організації спільнот п'ятидесятників та адвентистів на теренах Запорізького і Мелітопольського округів.

Можливість зрозуміти масштаби розвитку баптизму у Запорізькому краї дає журнал «Баптист України». Його матеріали дозволяють встановити чисельність громад, з'ясувати сталість їх зв'язків з центральними органами Всеукраїнського союзу об'єднань баптистів. Баптистська преса тих часів є інформативно місткою: журнал популяризує прізвища запорізьких баптистських лідерів, характеризує роботу окремих громад у краї, свідчить про організаційні здобутки місцевих релігійних осередків, свідчить про сприйняття віруючих-протестантів суспільством.

Журнал презентує запорізький край як потужну частину Всеукраїнського союзу баптистів. Зокрема, на засіданні Ради ВСОБ 24-27 вересня 1926 р. йшлося про існування в Україні 14 обласних об'єднань. Троє із зазначених об'єднань діяли на території Запорізького краю: Запорізьке (голова А.К. Драний), Мелітопольське (голова Я.Ф. Фрезе), Бердянське і Воскресенське (голова Д.І. Ветров), [7, с. 52], складаючи приблизно п'яту частину всіх українських баптистських осередків. Такий стан речей пояснюється історичними умовами: першими проповідниками баптизму в Україні були вихідці з менонітських громад півдня, які свого часу дали сильний імпульс організаційному розвитку протестантизму.

Цінну інформацію «Баптист України» подав характеристикою роботи обласних об'єднань. Зокрема, на сторінках журналу знайшла відображення робота з'їздів Запорізького [8, с. 50-51] та Мелітопольського [8, с. 49] обласних об'єднань, що відбулися у 1927 р.

Поширеність баптизму у Запорізькому краї підтверджують і матеріали журналу з наявною інформацією про громади цього регіону – Запорізьку (автор повідомлення А.К. Драний) [9, с. 48-49], Чернігівську (автор повідомлення М. Галич) [10, с. 49; 11, с. 31-35], Жеребецьку (автор повідомлення А.К. Драний) [9, с. 48-49;], Вербівську (автор повідомлення А.М. Кобзар, голова громади В.Коловалов) [12, с. 54], Солодко-Балківську (автор повідомлення І. Вельможко, голова громади Н.Г. Шапко) [13, с. 58, 60], Кізіярську (автор повідомлення А. Кубатченко) [14, с. 60], Пришибську (автор повідомлення К. Бондарець) [14, с. 61].

На Запоріжжі працювало з місцевими громадами три союзні благовісники – Я.Ф. Фрезе, А.К. Драний, П.Г. Лев. Союзним благовісникам, як повідомляє журнал, встановлювалось утримання з врахуванням сімейного та майнового положення – від 30 до 100 крб. [7, с. 53], дозволяючи їм більшою мірою зосередитися на своїй місійній праці.

Представники всеукраїнського керівництва обов'язково були присутніми на районних форумах. Наприклад, 13-17 листопада 1927 р. відбувся обласний з'їзд Запорізького об'єднання, на якому Я.Ф. Фрезе та П.Г. Лев надали багато порад та настанов щодо влаштування внутрішнього життя громад. Вони рекомендували представника Запорізького обласного об'єднання Я.Г. Фрізена для «рукопокладення» з'їздом на союзного благовісника, що й було зроблено [8, с. 50-51]. До речі, Я.Г. Фрізен активно співпрацював із «Баптистом України», перекладаючи з німецької мови статті та проповіді видатних баптистських благовісників світу. Свої теоретичні доповіді часто публікував у журналі й союзний благовісник, один зі згаданих кураторів по Запорізькому краю, Я.Ф. Фрезе [15, с. 14-23].

Як повідомляє «Баптист України», вже через тиждень після проведення Запорізького з'їзду, обидва благовісники, Я.Ф. Фрезе та П.Г. Лев, разом з провідними українськими ідеологами баптизму А.М. Букрєєвим, М.Н. Браунштейном, П.Є. Щукіним та В. Павленком були присутніми на IV-му з'їзді Мелітопольського обласного об'єднання (23-28 листопада 1927 р.) [8, с. 49]. За повідомленнями журналу простежується конструктивний зв'язок між громадами баптистів та менонітів на Запоріжжі: громада менонітів надала свій молитовний дім для проведення з'їзду баптистського Мелітопольського обласного об'єднання.

Журнал ВСОБ висвітлює питання, які розглядалися на з'їзді у Мелітополі. Серед них було два важливі блоки питань: теологічний (про поняття церкви та її початки, про прийняття до церкви, про хрещення, про служителів та рукопокладення, про проведення неділі тощо) та організаційно-розпорядчий (про об'єднання громад, про заваження братам по вірі та процедуру відлучення як вищу і останню міру впливу на члена громади, про матеріальне служіння). Останнє, як завжди, було актуальним та болючим питанням внутрішньочерковного життя. Для його висвітлення з Москви прибув представник Всесоюзного федеративного об'єднання баптистів В.П. Степанов [8, с. 49-50]. За статистичними даними, наведеними під час роботи з'їзду, на громади південного регіону України у 1926 р. приходилося 10 % всіх пожертв від громад – 1.422 крб. із загальних 13.978 крб.

Релігійні товариства УСРР, як всього Радянського Союзу, були поставлені у надзвичай жорсткі нормативні рамки щодо матеріальних питань. Відповідно до декрету Тимчасового робітничо-селянського уряду України від 22 січня 1919 р. про відокремлення церкви від держави та школи від церкви, примусове стягнення зборів і обкладень на користь церковних та релігійних товариств, так саме як і заходи примусу або покарання з боку товариств не дозволялись [16, с. 2]. Органи влади трактували це положення надзвичайно упереджено. Вони забороняли релігійним громадам збір добровільних коштів серед віруючих поза стінами

молитовних будинків. Хоча декрет наголошував лише на тому, що пожертви мали бути виключно добровільними. Кожному члену будь-якої релігійної громади формально надавалося право жертвувати на церковні потреби стільки, скільки він вважатиме за потрібне [17, ст. 37], тобто, не зважаючи на християнські традиції і настанови керівництва релігійних спільнот щодо церковної десятини. «Баптист України» реагував на це болюче питання по-своєму. Якщо у перших двох номерах журналу за 1926 р. йшлося про сплату десятини від доходів, то у заклик Правління ВСОБ, вміщеному у передостанньому, п'ятому номері журналу за 1926 р., ставка пожертви знижувалася до 2 %. Журнал, як центральний орган ВСОБ, брав до уваги Постанову РНК СРСР від 5 вересня 1924 р. про порядок здійснення добровільних зборів і пожертв. Вона передбачала, що останні мали збиратися винятково у межах проживання членів конкретного релігійного об'єднання та виключно серед його членів [16, с. 85]. Постанова наголошувала: по-перше, ніхто не міг бути примушений до сплати пожертв і за відмову від сплати не підлягав жодним переслідуванням або стягненням, по-друге, особи, що організували проведення збору пожертв без відповідного дозволу влади або допустили будь-які порушення у процедурі збору, визначеній цією постановою, підлягали кримінальній відповідальності. Таким чином, влада, з одного боку, позбавляла релігійні (у тому числі протестантські) спільноти права будь-якої можливості заробляти на своє існування, по-друге, при найменшому натязку про спроби тиску у питаннях матеріальних зборів, миттєво спрацьовував виконавчий механізм держави, караючи винних та припиняючи діяльність громади.

Отже, керівники релігійних громад знаходились між Сциллою паралічу діяльності церковних осередків через відсутність коштів, та Харибдою санкцій влади через порушення численних обмежень своєї діяльності.

Керівництво ВСОБ мало брати до уваги жорсткі нормативно-правові обмеження, які висунула радянська влада, та інформувати про них віруючих зі сторінок свого центрального друкованого органу, максимально убезпечуючи їх від тяжких конфліктів з владою.

Цінну інформацію «Баптист України» подавав характеризуючи склад релігійних громад, їхню професійну, вікову, гендерну складові. Зокрема, за дописами журналу від громад Запорізького краю зауважуємо меншу кількість жінок порівняно з чоловіками на представницьких форумах, якими були баптистські з'їзди. Напрошуються пояснення: по-перше, баптистські громади переважно утворювалися у сільських або селищних пунктах, де жінка мала менше змоги відірватися від господарства (догляд за домашніми тваринами, городні, кухонні та хатні роботи), по-друге, 20-ті роки були дуже неспокійним часом, складні для вирішення комунікативних питань, транспортних проблем, з важким і непевним шляхом, який краще долався чоловіками, по-третє, додавалися кліматичні обставини. З'їзди зазвичай відбувалися у холодні пори року, восени або взимку, за підсумками благовісницького року, який завершувався у вересні. Наприклад, під час проведеного Запорізького обласного з'їзду, що відбувся за адресою вул. Пролетарська, буд. 58 (нині це вулиця, названа на честь учасника громадянської війни, заступника наркома Донецько-Криворізької радянської республіки у військових питаннях М. Руднева, у Ленінському районі м. Запоріжжя), з присутніх 63 делегатів було тільки 9 жінок [8, с. 50-51]. Наведені міркування, очевидно, мали місце, оскільки фотографії, надіслані від громад Запорізького краю до редакції журналу, свідчать, що жінки складали практично половину складу релігійних осередків [11, с. 33; 14, с. 60].

Порівнюючи повідомлення від громад Запорізького краю з повідомленнями громад інших регіонів України, можемо стверджувати про їхню типовість за організаційним, культурно-просвітнім, психологічно-емоційним станом для баптистських громад України 20-х рр. ХХ ст. Визначаємо, зокрема, що основними стратегічними напрямками їхньої організаційної роботи було налагодження дисципліни і організації, розгалуження структури, визначення та відпрацювання важелів і механізму керівництва. Саме у цих напрямках велася активна робота, у тому числі посередництвом преси.

Разом із тим, конфесійна періодика проливає світло на специфічний етнонаціональний склад місцевих релігійних осередків, підкреслює значимість традицій південноукраїнського регіону, характеризує своєрідний рівень сприйняття і розв'язання церковними громадами проблем у міських і сільських населених пунктах.

Публікації журналу дають можливість провести порівняльний аналіз повідомлень з місць і визначити типовість цих повідомлень та типовість питань, що ставились і вирішувались громадами з різних регіонів України. Тому достатньо підстав стверджувати про типовість запорізьких баптистських громад та проведених ними заходів, про які вони повідомляли через журнал своїм одновірцям. Місіонерський рік завершувався у всіх громадах урочистим святом підведення підсумків року, яке мало символічну назву «свято жнив». Малися на увазі духовні жнива – прибуття до громади новонавернених, пророблення богоугодних справ, визначення перспектив на наступний місіонерський рік. На звіт-свято обов'язково запрошували гостей з інших громад. Повідомлення з долею перебільшення змальовували величезні форуми, до 300-500 чол. [9, с. 48-49] з обов'язковими морально-етичними проповідями, з музичними супроводами зведених хороших колективів (до 4-5 хорів), спільною урочистою «братською» трапезою та концертами. Типово прикрашалися приміщення (найчастіше це були молитовні будинки, проте інколи і сільбуді та будинки культури) – великою кількістю дарів полів: овочами, фруктами, колоссям – дари землі як символи духовних дарів.

Водночас, «Баптист України» подавав чимало інформації про особливості, індивідуальність цих громад і проблематики їхньої діяльності, що була залежною від місцевості, ролі конкретних особистостей, які творили оригінальний культурний колорит органічності життя протестантів у загальносусупільному річищі. Успіхи баптистів у культурному та мистецькому впливі визнавали навіть радянські агітатори: «де їх родин 5-10 у великому селі, то їх навіть не чути, а як тільки стає більше – життя громади стає більш інтенсивним;

формується гурток зі співів, улаштовується музика, гарно вивчаються ноти – громада... є солідним конкурентом не тільки громаді православних, а, навіть, і сільбудинку» [18, с. 42-43].

Отже, конфесійна періодика 20-х рр. XX ст. містить фактографічно цінні відомості про організаційний стан та проблеми розвитку протестантських громад Запорізького краю. Найбільш інформативним на змістовно насиченим серед протестантських журналів 20-х рр. XX ст. щодо повідомлень про громади Запорізького краю є журнал «Баптист України». Друкований орган Всеукраїнського союзу об'єднаних баптистів. Преса доповнює дані документальних та наративних джерел, забезпечуючи більш об'єктивне вивчення недостатньо досліджених аспектів розвитку протестантизму на Запоріжжі у площині суспільних відносин. Використання протестантської періодики 20-х рр. XX ст. як джерел історичної інформації дозволяє поглибити і деталізувати характеристики явищ і процесів, повернути забуті імена конкретних дійових осіб історії, дозволяє глибше усвідомити регіональні особливості процесів, збагачує вивчення історії Запорізького краю.

Джерела та література

1. Адреса молитвенных собраний в главных пунктах СССР // Христианин. — 1928. — № 2.
2. Адреса молитвенных собраний в главных пунктах СССР // Христианин. — 1928. — № 3.
3. Адреса молитвенных собраний в главных пунктах СССР // Христианин. — 1928. — № 4.
4. Сообщения с мест. г. Мелитополь // Христианин. — 1928. — № 3.
5. Сообщения с мест. г. Мелитополь // Христианин. — 1928. — № 7.
6. Записи заседания 10-го Всесоюзного Съезда Евангельских Христиан. — Ленинград : [ВСЕХ], 1927. — 36 с.
7. Алешко-Ожевский П.Г. Заседание Совета ВСОБ 24–27 сентября 1926 г. / П.Г. Алешко-Ожевский // Баптист Украины. — 1926. — № 6.
8. Баптист Украины. — 1928. — № 5.
9. Драный А. Праздник жатвы / А. Драный // Баптист Украины. — 1926. — № 6.
10. Галич М. Грустная страница прошлого / М. Галич // Баптист Украины. — 1927. — № 3.
11. Галич М. Сообщение из Черниговки Мелитопольского округа / М. Галич // Баптист Украины. — 1928. — № 11.
12. Сообщения с мест // Баптист Украины. — 1927. — № 11.
13. Вельможко И. Праздник жатвы в Сладкой Балке / И. Вельможко // Баптист Украины. — 1928. — № 1.
14. Кубатченко А. Кизиярская группа баптистов / А. Кубатченко // Баптист Украины. — 1927. — № 10.
15. Фрезе Я.Ф. О служителях церкви / Я.Ф. Фрезе // Баптист Украины. — 1927. — № 7.
16. Отделение церкви от государства и школы от церкви : сборник декретов, инструкций и циркуляров УССР и СССР с разъяснениями п/отдела культов при НКВД УССР. — Харьков : Юридическое издательство НКЮ, 1926.
17. Собрание узаконений Рабоче-Крестьянского правительства Украины. — 1919. — № 3.
18. Новіков Г. По сектах Криворіжжя / Г. Новіков // Безвірник. — 1927. — № 2.

Игнатуша А.Е., Игнатуша А.Н. Протестантская периодика Украины 20-х гг. XX ст. о деятельности религиозных общин Запорожского края

Статья характеризует организационное состояние и содержание религиозной жизни протестантских общин Запорожья в 20-х гг. XX ст. по материалам протестантских журналов 20-х гг. XX ст.

Ключевые слова: протестантизм, периодика, журналы, пресса, религиозная политика власти.

Ignatusha A.E., Ignatusha O.M. Protestant periodicals 20th XX of century as information generator about religious communities of Zaporizhzhya

The article characterizes organizational position and maintenance of religious life of protestant communities of Zaporizhzhya in 20th XX of century on materials of protestant magazines 20th XX of century.

Keywords: protestant movements, press, periodicals, magazines, religious politics of government.

УДК: 283/289

Л. Ф. Веремейчик

СПІВПРАЦЯ ДЕРЖАВИ І ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У статті аналізуються явища у сфері охорони здоров'я в розрізі співпраці держави та протестантських церков сучасного українського суспільства.

Ключові слова: держава, соціальне сирітство, евтаназія, паліативна медицина, релігійні організації, протестантизм, фостерні сім'ї, милосердя, добродійництво.

Людське життя в сучасному цивілізованому світі визнається безумовною цінністю. Життя людини захищають міжнародне, право та національне законодавство всіх країн світового співтовариства. Обов'язок збереження життя бере на себе Церква. Релігійні організації, міжнародні та національні громадські рухи України ведуть різнобічну діяльність, спрямовану на подолання будь-яких загроз життю людини: від голоду та бідності до забруднення довкілля і збройних конфліктів, від застосування смертної кари до епідемії небезпечних хвороб. Захист життя людини від загроз, забезпечення безпеки людини — основна мета і функція сучасної української держави.